

Zijne excellentie
de heer E.M.H. Hirsch Ballin
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Amsterdam, 30 september 2010

Betreft: Reactie op het voorontwerp auteurscontractenrecht van de Vereniging van Schrijvers en Vertalers (VSenV) namens de Vereniging van Letterkundigen (VvL), de Freelancers Associatie (FLA) en het Netwerk Scenarioschrijvers

Hooggeachte heer,

Met dit schrijven willen wij graag reageren op het voorontwerp 'auteurscontractenrecht'. Hoewel een aantal van onze standpunten reeds verwoord is in de reactie van het Platform Makers, ziet de VSenV toch aanleiding om ook apart te reageren namens schrijvers en vertalers. Ook vinden we het belangrijk om in het licht van dit wetsontwerp enkele ontwikkelingen, zoals de opkomst van het e-book en de oprichting van PAM (Portal Audiovisuele Makers), nader te beschouwen.

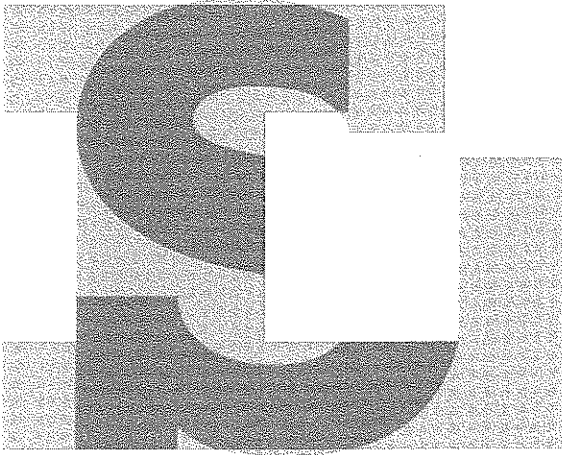
Achtereenvolgens behandelen we de naar ons idee belangrijkste voorstellen voor de drie door de VSenV vertegenwoordigde groepen: schrijvers en vertalers van literatuur, freelance journalisten en scenarioschrijvers.

Eén van de meest in het oog springende voorstellen in het voorontwerp voor de VSenV is artikel 25c: de mogelijkheid om een vergoeding voor auteursrecht, die door representatieve organisaties gezamenlijk gedragen wordt, door het Ministerie van OCenW als billijke vergoeding te laten vaststellen. Deze regeling heeft (mede) tot doel een zodanige prijsafsprake voor de Mededingingswet onaantastbaar te laten zijn.

De prijsafspraken die in de toelichtingen bij de modelcontracten zijn neergelegd, en die als normatief worden gezien zijn een belangrijke verworvenheid voor auteurs. De VSenV heeft de Minister van Justitie bij brief d.d. 14 juli 2009 verzocht een oplossing te creëren voor de problemen met de NMa die in 2006 en 2007 gerezen zijn. Wij zijn dan ook verheugd om te zien dat u daaraan gehoor wil geven. Met de voorgestelde regeling voorzien wij echter een aantal problemen die verderop in deze brief uiteen worden gezet.

Schrijvers en vertalers van literatuur

Voorafgaand aan de bespreking van de voorstellen, wijzen we er - ongetwijfeld ten overvloede - op dat voor zowel schrijvers als vertalers van literatuur modelcontracten bestaan die samen met de literaire uitgevers tot stand zijn gebracht. Daardoor zullen de artikelen 2, 25b, 25d en 25e slechts een

gering verschil maken in de huidige praktijk van de literatuurmakers. Helder mag zijn hoeveel belang wij hechten aan een gunstig klimaat voor het uitonderhandelen van deze en nieuwe modelcontracten en ieder streven daartoe toejuichen. Een wettelijke verankering van zaken die door de VVL in de modelcontracten zijn geregeld is uiteraard wel zeer gunstig.

De huidige prijsafspraken bestaan uit een woordtarief voor vertalers en uit royaltypercentages voor schrijvers en vertalers. Met name het tarief ligt mededingingsrechtelijk heel moeilijk. Bij ons is de vraag gerezen of het voorstel beoogt zowel honorariumafspraken als vergoedingen voor gebruik van auteursrechtelijk beschermd werk mogelijk te maken.

Ervan uitgaande dat tarieven en/of percentages kunnen worden vastgesteld door OCenW, rijst de vraag hoe 'vast' dat is. Voor het vertaaltarief is bijvoorbeeld een jaarlijkse indexering afgesproken. Kan die indexering gehandhaafd blijven?

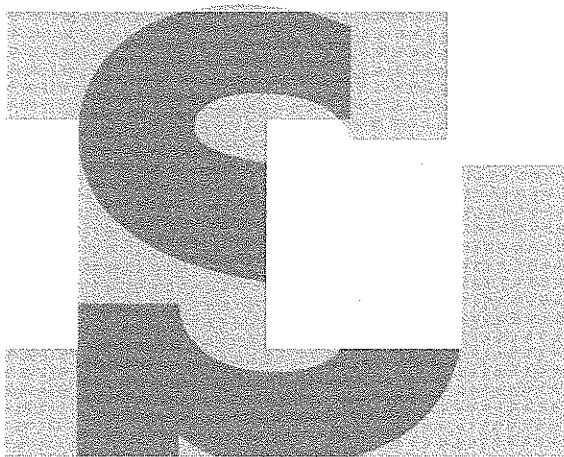
Zouden uitsluitend royaltypercentages door OCenW als billijk kunnen worden bestempeld, dan dient de vraag zich aan of dit niet de onderhandelingsvrijheid van auteurs zou ondermijnen. Door vastlegging op deze wijze kan door de uitgevers aangegeven worden dat het gaat om een billijke vergoeding die door de overheid als zodanig is erkend, waardoor de huidige gedachte, dat het gaat om minima, gemakkelijk onderuit wordt gehaald.

In geval van onze theaterauteurs hebben wij ondervonden dat de wederpartij van het modelcontract, de Vereniging Nederlandse Theatergezelschappen en – Producenten (VNT), is opgehouden te bestaan. De vervangende organisatie geeft aan modelcontracten geen prioriteit. De tarieven voor het schrijven of vertalen van toneelwerk, inclusief een aantal voorstellingen, werden laatstelijk in 2001 uitonderhandeld. Met de voorgestelde regeling van art. 25c zullen wij dus niet tot een modelcontract kunnen komen zolang de wederpartij het laat afweten. En het eenzijdig vaststellen van nieuwe (advies)tarieven, overigens geen ideale oplossing, wordt niet door art. 25c gedekt.

Samenvattend constateren we met betrekking tot artikel 25c dat we de tegemoetkoming in de problematiek waarderen, maar gezien de bezwaren bij ons standpunt blijven dat een uitzondering op de Mededingingswet noodzakelijk is om de problemen werkelijk op te lossen.

Artikel 25b beschouwen wij graag in het licht van de ontwikkeling van digitale boeken. Omdat de digitalisering gemakkelijke en goedkope mogelijkheden schept om werk te publiceren en te promoten is het goed mogelijk dat op den duur de relatie uitgever – auteur zal wijzigen. Waarschijnlijk is dat meer auteurs hun werk zelf willen exploiteren, dan wel daar een andere dan de traditionele uitgeverij voor zullen willen inschakelen, dan wel andere vaardigheden wensen van hun uitgeverij. Het is bekend dat Apple en Google hun eigen boekwinkels opzetten en apparatuur ontwikkelen, die het mogelijk maken om werk gemakkelijk via internet aan te bieden aan een groot publiek.

Wij merken dat lang niet alle auteurs toe zijn aan nieuwe stappen, maar door meer bekendheid met de mogelijkheden zal er toch meer worden geëxperimenteerd. Om die experimenten niet te belemmeren is het ons inziens een belangrijk gegeven dat licenties bij wet in duur worden beperkt. In

het geval van een digitaal boek is vijf jaar echter erg lang, er kan eerder gedacht worden aan twee jaar.

We hopen dat er daardoor druk zal ontstaan voor uitgevers om digitale uitgeefmogelijkheden verder te ontwikkelen, zodat een goede samenwerking tussen auteurs en een 'uitgever nieuwe stijl' kan ontstaan. Auteurs zouden, voor meer innovatie, de mogelijkheid moeten hebben om sneller van exploitatiepartner te wisselen, dan wel om niet-exclusieve licenties aan te gaan. Dat laatste kan nu ook, maar geen auteur krijgt dat voor elkaar.

Ten slotte plaatsen wij bij artikel 2 enkele opmerkingen met betrekking tot vertalers, in dit geval van zowel fictie als non-fictie. Het Nederlandstalige boekenaanbod bestaat voor zo'n 70% uit vertaald werk. Slechts voor een klein deel van de markt wordt het modelcontract voor literaire vertalingen gebruikt.

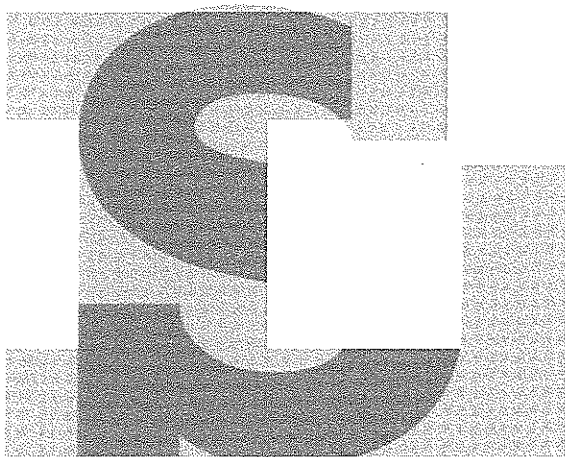
Voor vertalers geldt dat hun creatieve bijdrage veelal onzichtbaar is daar er meestal geen vergelijkingsmateriaal is in de vorm van een concurrerende vertaling van hetzelfde boek. Uitgevers vinden het daarom meestal niet belangrijk wie een boek vertaalt of hoe hoog de kwaliteit is. In de praktijk leidt dit tot contracten waarbij de uitgever de vertaler dwingt tot overdracht van het auteursrecht; hier geldt: 'voor jou tien anderen'. Behoud van het auteursrecht is voor boekvertalers waarschijnlijk de enige manier om de negatieve spiraal van onderwaardering en slechte betaling te doorbreken. Dit levert uiteindelijk ook de beste kwaliteit vertalingen op, waardoor de consument meeprofiteert.

Freelance journalisten

Freelance journalisten hebben vanwege de grote mediaconcentraties een zwakke onderhandelingspositie tegenover de exploitanten van hun werk. Veel uitgevers van periodieken hanteren algemene publicatievoorwaarden die neerkomen op oneindige, exclusieve en overal geldende licenties.

De 'voorbeeldovereenkomst van opdracht' die de Nederlandse Dagblad Pers (NDP) jaren geleden opstelde (en die gebaseerd was op de regeling over elektronisch hergebruik tussen NDP en de Nederlandse Vereniging van Journalisten, NVJ) is inmiddels zeer aan erosie onderhevig. De voorbeeldovereenkomst sprak nog van drie soorten hergebruik van journalistiek werk (specifiek hergebruik, generiek hergebruik en collectief hergebruik) - waarbij voor generiek hergebruik een aanvullende vergoeding werd overeengekomen. Inmiddels is van een aanvullende vergoeding zelden meer sprake. Zo hanteert de Weekblad Pers Groep algemene publicatievoorwaarden waarmee de freelancer stilzwijgend toestemming verleent voor alle bekende en nog onbekende exploitatievormen - zonder aanvullend honorarium.

Het voorontwerp heeft gevolgen voor de wijze waarop over de exploitatie van auteursrechtelijk beschermd werk kunnen worden gecontracteerd en de tenuitvoerlegging van de overeenkomsten. In het voorontwerp draagt de wetgever oplossingen aan van dwingend recht die de positie van journalisten aanzienlijk kunnen versterken. Dit is bijzonder toe te juichen, al zijn bij onderdelen van

het voorontwerp wel kanttekeningen te maken en zijn de sociaal-economische gevolgen voor de sector moeilijk te voorspellen.

Zoals gezegd zijn die kanttekeningen, die in gezamenlijkheid met de NVJ werden besproken, voor het grootste deel reeds opgenomen in de reactie van het Platform Makers. Hieronder volgen dan ook slechts enkele nuances vanuit de VSenV.

Onoverdraagbaarheid auteursrecht bij leven en opzegbaarheid exclusieve licentie

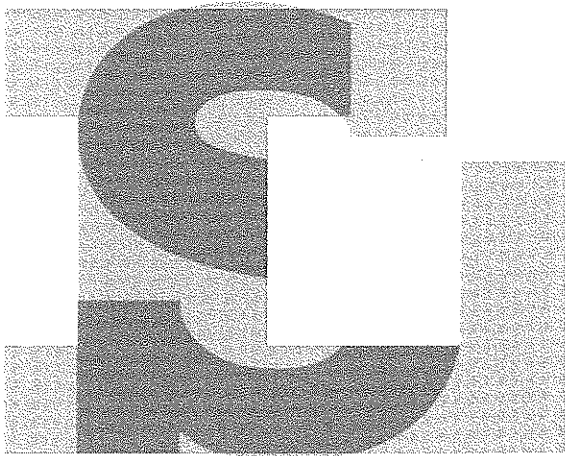
De voorstellen van de artikelen 2 en 25b zouden in de praktijk van freelance journalisten een aanzienlijke verbetering brengen. Zij worden veelal geconfronteerd met algemene publicatievoorwaarden waarin alle rechten onvoorwaardelijk worden overgedragen. Het voorschrift dat het verlenen van een exclusieve licentie moet geschieden middels een akte (artikel 2 lid 3) is dan ook van groot belang voor journalisten: zonder schriftelijke verklaring kan er in ieder geval geen sprake zijn van een onbeperkte exclusieve licentie die via algemene publicatievoorwaarden kan worden verkregen.

De termijn van vijf jaar van de exclusieve licentie is voor de journalistieke sector te lang en zou gekoppeld moeten worden aan de verschijningsfrequentie van het periodiek. Waar in de zaak van de freelancers vs. Sanoma het gerechtshof te Den Haag de exclusiviteit van anderhalf jaar terugbracht naar negen maanden is deze termijn voor dag- en weekbladen nog veel te lang. Voor dag-, week-, en maandbladen is een exclusiviteitstermijn gerelateerd aan de verschijningsfrequentie wenselijk. Exploitanten van journalistiek werk investeren wel in het podium, maar niet of nauwelijks in het product; dat doen de freelance journalisten zelf. Om hun vak überhaupt te kunnen uitoefenen doen zij grote investeringen: in hun vakinhoudelijke kennis en in hun technische competenties. Door in de wet op te nemen dat een exclusieve licentie binnen een per sector vast te stellen termijn opzegbaar is, wordt innovatie gestimuleerd. Met name voor de digitale exploitatie van journalistiek werk ontstaat er ruimte voor nieuwe businessmodellen. Daarmee kan bovendien de wijdverbreide opvatting dat digitale content gratis is beter worden bestreden.

Wanneer het auteursrecht niet langer overdraagbaar is kan een opdrachtgever via de ontduikende constructie van het fictieve makerschap, alsnog het auteursrecht verwerven. In de huidige journalistieke praktijk hechten opdrachtgevers en opdrachtnemers eraan te werken met VAR-verklaringen. Artikelen 7 en 8 zouden er toe kunnen leiden dat het voor een opdrachtgever aantrekkelijker is om een generalist in loondienst te hebben dan om met een gespecialiseerde freelancer te werken. Naast een achteruitgang van de marktpositie van zzp'ers, kan dit leiden tot een vershraling van de kwaliteit en de diversiteit van de journalistiek.

Billijke vergoeding en collectieve onderhandelingen

In de journalistieke praktijk blijkt dat individuele auteurs vaak niet in staat zijn een billijke vergoeding te bedingen voor het maken en exploiteren van hun werk. De inkoopmacht van grote exploitanten

maakt dat freelance journalisten gedwongen worden genoeg te nemen met een beperkt honorarium waarin meestal een volledige afkoop van alle (ook toekomstige) exploitatiemogelijkheden wordt geacht te zijn inbegrepen. Wij hebben altijd de opvatting uitgedragen dat het journalistieke métier te veelzijdig is om met vaste tarieven en prijsafspraken te werken en onderschrijven dit nog altijd.

Onredelijke bedingen en de geschillencommissie

De voorgestelde regeling inzake de vernietigbaarheid van jegens de maker evident onredelijke bepalingen kan de journalist veel soelaas bieden bij de bestrijding van onredelijke contractpraktijken. Naast de reeds genoemde transparante berekening van een billijke vergoeding biedt de regeling een handvat om te komen tot modelovereenkomsten van opdracht die door de hele sector gesteund worden.

De regeling inzake de vernietigbaarheid van jegens de maker evident onredelijke bepalingen en de instelling van een geschillencommissie zouden dan ook een waardevolle aanvulling zijn op de Auteurswet.

Bestsellerclausule en non-ususbepaling

In de journalistieke sector is de disproportionaliteitsregeling (artikel 25d) voor de schrijvende pers, maar met name voor fotografen en documentairemakers, een waardevolle regeling.

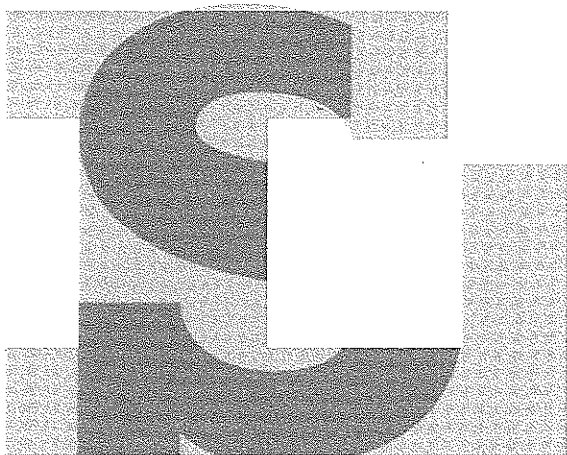
Ook de non-ususbepaling wordt van harte onderschreven en zal de exploitatie van journalistiek werk – ook van journalistiek werk dat sterk aan de actualiteit gebonden is – ten goede komen. Waar in het verleden journalistiek werk eerst openbaar gemaakt werd in druk en vervolgens digitaal, geldt inmiddels voor een substantieel deel van het journalistieke werk het omgekeerde. Een nadere invulling van de zinsnede 'niet langer in voldoende mate exploiteert' kan een nieuwe digitale exploitatie en zelfs een exploitatie in print mogelijk maken.

Scenarioschrijvers

Mogelijkheid overdracht auteursrecht aan cbo's

De VSenV is van mening dat overdracht, licentie en/of mandaat aan CBO's van auteursrechten ter vrije keuze is aan de maker. De in het voorontwerp voorgestelde aanpassingen zien primair op de verhouding tussen maker en exploitant (=producent/uitgever). Mocht het de helderheid evenwel ten goede komen, dan pleit de VSenV voor het expliciet opnemen in het wetsontwerp van de mogelijkheid voor makers om rechten over te dragen aan c.q. in beheer te geven bij cbo's.

Immers, de huidige exploitatiepraktijk in de audiovisuele sector, met de daarmee gepaard gaande versnippering van platforms noodzaakt collectieve uitoefening van auteursrechten. Daarom hebben scenarioschrijvers, regisseurs en acteurs zich verenigd om één loket te bieden dat nieuw online gebruik van audiovisuele media mogelijk maakt: het Portal Audiovisuele Makers (<www.portal-pam.nl>).

Al het reguliere en extra gebruik van televisieprogramma's, zoals *catch up television* ('Uitzending gemist'), themakanalen, herhalingen, verspreiding door derden over mobiele netwerken en het op termijn samenvloeien van televisie en internet, kan zo eenvoudig geregeld worden. PAM biedt transparant collectief beheer door makers zelf en verdeelt de vergoedingen tussen scenarioschrijvers, regisseurs en acteurs.

Dit idee van uitgebreid collectief beheer wordt onderschreven door de European Broadcasting Union (EBU). Onderdeel van de voorstellen van de EBU is uitbreiding van (verplicht) collectief beheer om audiovisueel werk via alle denkbare platformen toegankelijk te kunnen maken. De EBU verwijst daarbij naar de Scandinavische landen waar wettelijk vastgelegde systemen van 'extended collective licensing' al langere tijd succesvol toegepast worden. Voor de situatie van Nederlandse scenarioschrijvers is een wettelijke regeling van uitgebreide collectieve licenties toe te juichen.

Billijke vergoeding

Door de audiovisuele rechten collectief te regelen voor televisieproducties zullen de individuele onderhandelingen tussen scenaristen en producenten betrekking hebben op met name de afspraken over het honorarium voor scripts. Om te waarborgen dat de collectieve regelingen van auteursrechten via de cbo's niet tot gevolg heeft dat de honoraria voor scripts dalen, bepleit de VSenV de mogelijkheid van een wettelijke regeling om via collectieve prijsafspraken tussen de beroepsorganisaties en exploitanten minimumtarieven te kunnen vaststellen (tot en met 2006 gold de Scenario Raam Overeenkomst (SRO) met minimumtarieven tussen de VSenV en de Nederlandse Publieke Omroep).

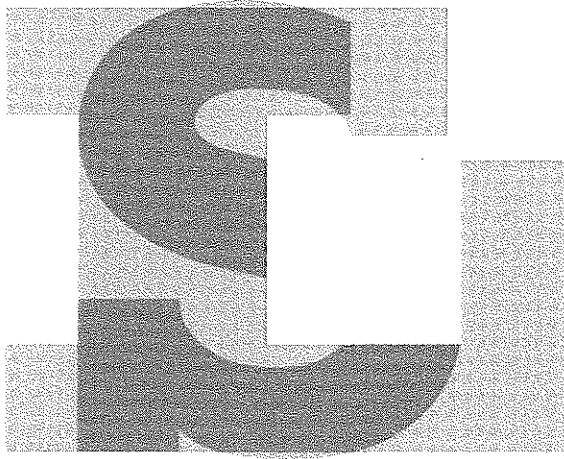
Een meer gedetailleerd commentaar zullen de scenarioschrijvers samen met de regisseurs geven als reactie vanuit de makers in de audiovisuele sector. Zij zullen er dan onder meer op ingaan dat in de huidige formulering van het voorontwerp artikel 2 'de onoverdraagbaarheid van het auteursrecht' en artikel 45d 'het vermoeden van overdracht van auteursrecht bij filmwerken' niet goed op elkaar aansluiten, hetgeen leidt tot zorgen over de exploitatiebaarheid van speelfilms.

Tot slot willen we u graag nog een overweging meegeven ter verbetering van de positie van alle makers, en die van schrijvers derhalve ook. Een wezenlijke verbetering zou o.i. bestaan uit het introduceren van een wettelijke aanspraak op rekening en verantwoording, c.q. een verificatierecht en een 'exhibitieplicht' op gestandaardiseerde wijze op een voor makers begrijpelijk en verifieerbaar niveau.

Conclusie

Uit het voorgaande kunnen we concluderen dat voor alle schrijversdisciplines geldt dat hun belang bij het scheppen van de wettelijke mogelijkheid om prijsafspraken te kunnen maken door representatieve verenigingen bijzonder groot is.

Ook moeten we onderkennen dat zelfs de contractpraktijk van literair schrijvers, journalisten en scenaristen onderling behoorlijk van elkaar verschillen. Daarom wijzen wij graag op de mogelijkheid

van het maken van een raamwet, waardoor bepaalde zaken, zoals wat een redelijke exploitatietermijn is, afzonderlijk geregeld zouden kunnen worden bij algemene maatregel van bestuur.

Uiteraard zijn wij graag bereid een mondelinge toelichting te geven.

Hoogachtend,
Namens het bestuur van de Vereniging van Schrijvers en Vertalers

Jan Boerstoeel, voorzitter

Cc
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Minister van Economische Zaken